

TIMOTHY RADCLIFFE OP

Affektivitás és Eucharisztia Testünket adni

2004. október 8–10. között zajlott Madridban a Spanyol Szerzetesi Konferencia (CONFER) szervezésében az ifjúságpasztoráció 34. spanyolországi nemzeti napja a hivatásokért. A találkozó keretében Timothy Radcliffe atya, a Domonkos Rend korábbi általános elöljárója közel 1000 résztvevő előtt tartott előadást Affektivitás és Eucharisztia címmel. Tanítása szerint nem az a legfontosabb, hogy bezárkózzunk a tisztaság ideáljába, hanem hogy kibontakoztassuk a szeretetre való képességünket.¹

Nem tudom biztosan a spanyol *afectividad* szó jelentését. Az angol *affectivity* nem csupán a szeretetre való képességünkre utal, hanem arra is, ahogyan mi, fizikai és szexualitással rendelkező, érzelmeknek és szenvedélyeknek kitett lények szeretünk. A kereszténységben sokat beszélünk a szeretetről, ám előfordul, hogy az kissé elvontnak, a valóságon kívülinek tűnik. Márpedig mindazzal együtt kell szeretnünk, amik vagyunk: szexualitással rendelkező lényekként, akik tele vannak vágyakkal, erős érzelmekkel, s akiknek szükségük van az érintésre és a meghittségekre.

Különös, hogy ennyire gyengék vagyunk, amikor erről a témáról kell beszélünk, hiszen valamennyi vallás közül a kereszténység a leginkább „testi”. Hisszük, hogy Isten teremtette a testet, és nagyon jónak találta; Isten testben jött közénk, emberi lényként, mint mi vagyunk; Jézus nekünk adta Testének szentességét, és megígérte, hogy feltámasztja testünket. Tehát otthonosan kellene éreznünk magunkat szenvedélyes testi természetünkben, és könnyedén kellene beszélünk az affektivitásról! Amikor az Egyház beszél róla, az emberek igen sokszor skeptikusak maradnak. Egyáltalán nincsen tekintélyünk, amikor a nemiségről ejtünk szót. Isten már megtestesült Jézus Krisztusban, mi azonban

¹ *La Documentation catholique*, numéro 2327 du 2/01/2005 http://www.doc-catho.com/archives/filtreDC.jsp?id=2327-EGMRADCLIFFE&xqid=sd_x_q0&n=9 [Letöltve: 2011.10.24.]

még mindig ott tartunk, hogy tanuljuk a saját megtestesülésünket. Vissza kell térnünk a földre!

Egy napon, amikor Aranyszájú Szent János épp a nemiségről prédikált,² észrevette, hogy hallgatósága elvörösödött. Felháborodva így szólt: „*Miért pironkodtok? Talán mindez nem tiszta? Úgy viselkedtek, mint az eretnekek.*” Az a gondolat, hogy a nemiségről nem kell tudomást vennünk, a valódi tisztaság hiányáról tanúskodik, s nem kisebb tekintély, mint Aquinói Szent Tamás mondja,³ hogy ez erkölcsi vétség! Ez is arra utal, hogy szexualitással és szenvedélyekkel rendelkező (néha kissé elveszett) lényekként kell megtanulnunk szeretni. Máskülönben semmit sem tudunk mondani Istenről, aki szeretet.

Az Utolsó Vacsoráról és a szexualitásról szeretnék beszélni. Talán furcsán hangzik, de gondolkozzunk kicsit! Az Utolsó Vacsora központi igéi: ez az én Testem, nektek adom. Az Eucharisztia, miként a nemiség is, a test odaadására irányul. Felfigyeltetek-e már arra, hogy a Korintusiakhoz írt első levél két központi témája a szexualitás és az Eucharisztia? Ennek oka az, hogy Pál tudja: egyiket a másik fényében kell megértenünk. Az Eucharisziát a szexualitás fényében, a szexualitást pedig az Eucharisztia fényében értjük meg.

A mai társadalom ezt nehezen érti meg, mert hajlamosak vagyunk úgy tekinteni a testünkre, mint egy tárgyra, amelyet birtoklunk. A minap láttam egy könyvet az emberi testről, *Az Ember: minden típus, forma, dimenzió, szín. Kezelési útmutató* címmel (Haynes kiadó). Olyasfajta útmutató ez, mint amelyet akkor kaptok, ha gépkocsit vagy mosógépet vásároltok. Ha ebből a nézőpontból tekintetek a testetekre, mint egy fontos tárgyra a többi között, akkor a nemi aktusnak nincs különösebb értelme. Ez drámai módon mutatkozik meg serdülőkorban, de végigkísérheti egész életünket, legyünk akár házasságok, akár szerzetesek, vagy papok. Gyakran előfordul, hogy egy ilyen krízis öt-hat évvel a házasságban, vagy a papság útján való elköteleződésünk után jelentkezik. Szembe kell néznünk vele.

Jézus eltűnhetett volna egy titkos ajtó mögött, hogy megszökjön. Elvethette volna a tanítványokat, mint akikkel már nincs mit kezdeni. Mégsem tette. Hittel fogadta azt a pillanatot. Csak akkor tudjuk segíteni a fiatalokat abban, hogy ők is így cselekedjenek, ha mi magunk is szembesültünk már ilyen nehéz pillanatokkal, és szembenéztünk velük. Emlékszem, hogy néhány évvel a szentelésem után nagyon szerelmes lettem. Először találkoztam olyan személlyel, akit szívesen elvettem volna feleségül, s aki szívesen hozzám jött volna. A választás pillanata volt ez. Ezt megelőzően örömmel tettem le ünnepélyes örökfogadal-

² 12. homília a Kolosszeiekhez írt levélről.

³ II.II. 142.1

Affektivitás és Eucharisztia

mamat, szerettem domonkos testvéreimet és nővéreimet. Lelkesedtem a Rend küldetéséért. De miközben örökfogadalmat tettem, a fejemben ott volt egy kérdőjeles kis szöveg-buborék: „Mi lenne velem, ha megházasodnék?”

A szembesülés pillanatában el kellett fogadnom a döntést, melyet korábban, ünnepélyes örökfogadalmamkor meghoztam. Vagy pontosabban: el kellett fogadnom Isten döntését, hogy ez az az élet, amelyre Ő meghívott engem. Szenvedéssel teli, de egyúttal boldog pillanatok voltak ezek. Boldog voltam, mert szerettem azt a személyt; s azóta is nagyon jó barátok maradtunk. Boldogsággal töltött el az is, hogy megszabadultam azoktól a képzelgésektől, amelyeket örökfogadalmamkor hordoztam. Lassan visszatértem a földre. Szívemnek és szellememnek meg kellett testesülnie a személyemben, aki vagyok, s abban az életben, amit Isten választott nekem, az én testemben és az én véremben. A krízis visszazökkentett a földre.

A legtöbbünkkel ez nem csupán egyszer történik meg. Életünk folyamán több érzelmi krízisen mehetünk keresztül. Én már megéltem ilyen, s ki tudja, mi következik még. Bátorsággal és bizalommal kell szembenéznünk mindazzal, ami ránk vár, úgy, ahogy Jézus tette az Utolsó Vacsorán. Akkor lassan eljutunk testünk és vérünk valódi világába.

Egy ír bencés, Mark Patrick Hederman írja: „A szeretet az egyetlen erő, mely elég heves ahhoz, hogy jól körülbástyázott individualizmusunk kényelmes védelmének elhagyására készítsen bennünket. Csak általa vagyunk képesek kilépni önelégültségünk áttörhetetlen burkából, hogy fődelen arccal lépjünk a veszélyes zónába, abba az olvasztótégelybe, ahol az individualizmus megtisztul és személyiséggé válik.”⁴ S ha nem hisztek egy ír bencésnek, Aquinói Szent Tamás már biztosan meggyőző benneteket: „Következésképpen annak, aki szeret, át kell lépnie a határt, amely saját korlátaiba zárja. Ezért mondjuk, hogy a szeretet megolvasztja a szívet: ami megolvadt, többé nem szorul saját határai közé – ellentétben a megkeményedett szívvel.”⁵ Csak a szeretet törheti össze szívünk keménységét, csak a szeretet adhat nekünk hús-szívet.

Rendkívül veszélyes dolog megnyílni a szeretetre. Valószínűleg megsebződünk. Az Utolsó Vacsora a szeretetben rejlő veszély leírása. Jézus azért halt meg, mert szeretett. A szeretet különösen is veszélyes egy pap vagy szerzetes számára. A szeretetben rendkívül mély és felkavaró szenvedélyeket és vágyakat ébresztünk fel, és felmerülhet a kettős élet, vagy hivatásunk elvesztésének veszélye. Csak a kegyelemre támaszkodhatunk, ha le akarjuk győzni e veszedelmeket. Ha viszont nem nyílunk meg a szeretetre, az minden eddiginél rosszabb, mert halálos kockázatot rejt. Hallgassátok, mit mond C. S. Lewis: „Ha szeretsz, sebezhető vagy.

⁴ MARK PATRICK HEDERMAN: *Manikon Eros. Mad Crazy Love*, Veritas, Dublin, 2000, 66.

⁵ *Scriptum super Sententiis* III, 25,1,1,4 m.

Szeress bármit, és biztosra veheted, hogy megszakad a szíved, de legalábbis sebet kap. Ha érintetlenül meg akarod őrizni, jobban teszed, ha nem adod senkinek, még egy állatnak se! Óvatosan bugyoláld be mindenféle kis hóbortba és kedvtelésbe; gondosan kerülj minden kötődést; zárd be jól önzésed ládikójába – vagy koporsójába! Ám ott a koporsóban – ott a biztonságos, mozdulatlan, sötét, fülledt éjszakában elváltozik majd. Nem török össze; törhetetlen, áthatolhatatlan, megválthatatlan szív lesz belőle. A tragédiának, vagy legalábbis a tragédia lehetőségének egyetlen alternatívája van: a kárhozat. A mennyországon kívül pedig csak egy helyen lehetsz teljes biztonságban a szeretet veszélyeitől és izgalmaitól, ez pedig a pokol.”⁶

Amikor az Eucharisziát ünnepeljük, megemlékezünk arról, hogy Krisztus vére kiontatott értünk és mindenkiért. A szeretet misztériuma legmélyebb értelmé szerint egyszerre egyéni és egyetemes. Ha szeretetünk csupán egyéni, akkor fennáll annak a kockázata, hogy befelé fordulóvá és fojtogatóvá válik. Ha viszont csak az egész emberiség általános szeretete, könnyen üres és hiábavaló lesz. A házaspárok számára kísértés lehet, hogy mély szerelmük bezáródjék és kizárólagossá váljék. Ha ez megtörténik, a házasságot gyakran csak egyetlen dolog óvja meg a pusztulástól: egy harmadik személy, a gyermek érkezése, mely kitágítja a házaspár szeretetét. Az egyedülállók kísértése pedig az lehet, hogy szeretetük csupán egyetemes legyen, s az emberiség iránti általános lelkesedésben merüljön ki. Dickens az *Örökösök* című regényében Mrs. Jellyby személyében egy olyan aszszonyt ábrázol, aki az emberszeretet táv-változatával rendelkezett: semmit sem volt képes meglátni, ami közelebb volt, mint Afrika.⁷ Szerette Afrikát, az egészet úgy általánosságban, de saját gyermekeinek még csak a létezését sem vette észre.

Mi, szerzetesek nem menekülhetünk efféle táv-emberszeretembe. Elmélyülni a szeretet titkában azt is jelenti, hogy konkrét személyeket szeretünk, néha barátsággal, néha pedig mély érzelmekkel. Meg kell tanulnunk integrálni a szeretet különféle fajtáit szerzetesi identitásunkba. Régen gyakran óvták a szerzeteseket a „mély barátságtól”. Tiszteletreméltó Gervase Mathew testvérünk⁸ mindig azt mondta, hogy ő sokkal jobban fél a „mély ellenségeskedéstől”.

Bede Jarrett az angliai domonkosok tartományfőnöke volt a 30-as években. Írt egy csodálatos levelet egy fiatal bencésnek, Hubert van Zellernek, aki a há-

⁶ CLIVE STAPLES LEWIS (angol gondolkodó és apológéta, 1898–1963): *The Four Loves*, Geoffrey Bles, London, 1960, 111. (Az idézet forrása: CLIVE STAPLES LEWIS: *A szeretet négy arca*, Harmat Kiadó, Budapest, 2007, 158. Orzóy Ágnes fordítása.)

⁷ A regény eredeti címe: *Bleak House*.

⁸ ANTHONY GERVASE MATHEW (1905–1976) domonkos. Történelemtanár volt Oxfordban 40 éven át, Kenyában pedig történészként dolgozott.

Affektivitás és Eucharisztia

ború után lelkeségi írásai révén vált ismertté. A fiatal szerzetes szerelmes lett egy hölgybe, akinek csupán a neve kezdőbetűjét ismerjük. Szörnyű megpróbáltatás volt ez számára. Attól félt, hogy ezzel a szerzetesi hivatása véget ér; Bede viszont úgy látta, hogy éppen annak kezdetét jelenti. Most egy hosszú idézet következik Bede leveléből. Meglepő, hogy mindez 70 évvel ezelőtt íródott.

„Boldog vagyok (hogy beleszeretett P.-be), mert úgy vélem, hogy a kísértés, aminek Ön mindig is ki volt téve, az erkölcsi merevség volt, egyfajta szüklátókörség, egy bizonyos embertelenség. Mindig is hajlott arra, hogy elutasítsa az anyag tisztelétét. Megvolt Önben az Úr szeretete, de nem igazán volt meg Önben a Megtestesülés szeretete. Valójában félt. Azt gondolta (most bizonyíték nélkül rovak fel Önnek sokféle hibát), hogy ha elhagyja magát, szétesik. Tele volt tiltásokkal. Ezek pedig majdnem a vesztét okozták; majdnem kiölték Önből az emberséget. Félt az élettől, mert szent akart lenni, s ugyanakkor tudta, hogy Ön egy művész. Az Önben lakó művész mindenben meglátta a szépséget; a szent, akire vágyott, azt mondta: »De hát ez rettenetesen veszélyes...«; a novícius pedig így szólt Önben: »Csukd be jól a szemed!« Claude⁹ pedig majdnem szilánkokra törött. Ha P. nem lépett volna be az életébe, Ön szilánkokra törhetett volna. Azt hiszem, P. megmenti az Ön életét. Hálaadó szentmisét fogok bemutatni azért, amit P. jelentett Önnek, és amit tett Önért. Régóta szüksége volt P.-re. A nagynénik nem jelentenek megoldást, mint ahogy az idős, pocakosodó tartományfőnökök sem.»¹⁰

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy mindnyájan rohanjunk a kijáráthoz, hogy találjunk valakit, akit szerethetünk! Isten, aki a szeretet teljessége, gondoskodik arról, hogy a felé vezető utunkon találkozzunk a szeretettel és a barátsággal. Mi csupán várakozhatunk arra, akit Isten küld hozzánk, akkor és úgy, ahogyan Ő jónak látja. Amikor viszont elérkezik a találkozás pillanata, bátran meg kell ragadnunk, amint Jézus is tette az Utolsó Vacsorán.

Amikor megtesszük majd, akkor meg kell tanulnunk a tisztaságot. Mi mindnyájan, egyedülállóak, házasok, szerzetesek, valamennyien meg vagyunk hívva a tisztaságra. Ez a szó nem túl népszerű napjainkban. Úgy cseng a fülünkben, mintha valami prüd, hideg, távoli, félhalott, érdektelen dolgot jelentene. Herbert McCabe OP szerint, ha a tisztaság nem a szeretet megnyilvánulása, akkor csupán a valódi tisztaság hullája.¹¹ Egy kutya holtteste hasonlít a kutyára. Meg is téveszthet bennünket, azt hihetjük, hogy egy békésen alvó

⁹ Hubert van Zeller keresztnéve.

¹⁰ BEDE BAILEY – AIDAN BELLENGER – SIMON TUGWELL (eds.): *Letters of Bede Jarrett*, Bath, Downside Abbey, 1989, 180.

¹¹ HERBERT MCCABE OP: *Law, Love and Language*, Continuum, London, 2003, 22.

kutya. De az nem egy kutya, csak egy volt kutya. Ugyanígy az az egyedülálló, akiben nincs szeretet, külsőleg hasonlíthat egy tiszta emberre, csak hogy belsőleg valójában halott.

Akkor hát mit jelent tisztának lenni? A tisztaság – legalábbis Aquinói Szent Tamás nyomdokain – elsősorban nem a vágy elnyomásában áll. A vágy és a szenvedélyek mély igazságokat rejtenek arról, amik vagyunk, és arról, ami szükséges létünkhöz. Elfojtásukkal csak megölnénk magunkat lélekben, vagy pedig félresiklanánk. A vágyainkat nevelnünk kell, meg kell néznünk, mi is a valódi tartalmuk, meg kell tisztítanunk őket a silány örömeiktől. Nagyobb mélységgel és világossággal kell vágyakoznunk.

Szent Tamás írt valamit, amit könnyen félreérthetünk. Azt írja, hogy a tisztaság abban áll, hogy az értelem rendje szerint élünk.¹² Ez nagyon hidegen hangzik, és túl szelleminek tűnik, mintha a tisztaság megélése teljességgel a szellem hatáskörébe tartozna. Azonban a *ratio* szón Tamás azt érti, hogy a valóságos világban kell élni, a valódi dolgok igazsága szerint.¹³ Ez azt jelenti, hogy annak valóságában kell élnem, ami vagyok, s amik az általam szeretett személyek valójában. A szenvedély és a vágy a képzelet világába sodorhat bennünket, míg a tisztaság visszahoz a földre, hogy úgy lássuk a dolgokat, amint vannak. Egy szerzetesben, vagy akár egy egyedülállóban is megszülethet a kísértés, hogy abba a vészes képzelgésbe meneküljön, hogy angyali tisztaságú lények vagyunk, akiknek közük sincs a nemiséghez. Ez külsőleg hasonlít a tisztaságra, de valójában csupán torz mása annak. Erről eszembe jut egy történet. Egyik testvérünk szerzetesnővérekhez ment misézni. A nővér, aki ajtót nyitott, így szólt: „Á, maga az, atyám! Azt hittem, egy férfi van itt.”

Nehezen képzelhetnénk el az Utolsó Vacsoránál földibb megünneplését a szeretetnek. Nincs benne semmi romantikus: Jézus világosan megmondja a tanítványoknak, hogy közeleg a vég, hogy egy közülük elárulta őt, hogy Péter meg fogja tagadni, a többiek pedig elfutnak majd. Ez egyáltalán nem egy kedves kis gyertyafényes éttermi vacsora. Rendkívüli realizmus. Az eucharisztikus szeretet őszintén és nyíltan szembesít bennünket a szeretet zavaival, kudarcával, és végső győzelmével.

Mely téveszmékkal csaphat be bennünket a vágy? Kettőt különböztetek meg: az első annak a kísértése, hogy a másik személyt mindennek hisszük. Azt hisz-

¹² 11,11,151.1

¹³ JOSEF PIEPER: *The Four Cardinal Virtues*, University of Notre Dame Press, Notre Dame, IN, 1966, 156. (Magyarul: *A négy sarkalatos erény*, Vigilia, Budapest, 1996, 151sk. Körber Ágnes fordítása.)

Affektivitás és Eucharisztia

szük, hogy ő minden, amit keresünk, ő minden válasz kívánságainkra. Ez megszállottság. A második az, hogy képtelenek vagyunk meglátni a másik személy emberségét, és ösztöneink kielégítésére alacsonyítjuk le. Ez a bujaság. Ezek az illúziók nem is különböznek egymástól annyira, mint ahogy azt első megközelítésre hinnénk. Egyik a másik visszénye.

Feltételezem, hogy mindnyájan átéltünk már olyan pillanatokot, amikor valaki minden vágyunk tárgyává, minden valaha is óhajtott dolog szimbólumává, minden szükségletünk beteljesítőjévé vált. Ha ilyenkor nem kapcsolódunk szorosán ehhez a személyhez, az életünkben úr támad, és létünk értelmét veszti. Szeretetünk tárgya betölti szükségleteink bensőnkben felfedezett mély kútját. Egész nap rá gondolunk. Amint Shakespeare találóan megírta: „*Lásd, így nappal testem, éjjel szívem, / Miattad, s miattam, sose pihen.*”¹⁴

Vagy, modernebb hasonlattal élve, a szeretett személy arca olyanná válik, mint a képernyőkímélő a számítógépünkön. Abban a pillanatban, amikor abbahagyjuk az egyéb dolgokon való gondolkodást, megjelenik. Olyan ez, mint egy börtön, mint egy fogság, de olyan fogság, amelyből nem akarunk kiszabadulni. Istenítjük a szeretett személyt, Isten helyébe állítjuk. Nyilvánvaló, hogy az, amit imádunk, a saját alkotásunk. Egy projekció. Talán minden szeretet átmegegy ilyen „értelmetlen megszállottság” szakaszon. Az egyetlen orvosság az, ha nap mint nap a szeretett személlyel élünk, és felfedezzük, hogy ő nem Isten, hanem csak Isten gyermeke. A szeretet akkor kezdődik, amikor kigyógyulunk az illúzióból, és vágyaink kivetítése helyett a valóságos személlyel szembesülünk. Amint Octavio Paz mondja: „*A szeretet feltárja a vágy előtt a valóságot.*”¹⁵

Mert mit is keresünk? Mi van e megszállottság gyökerénél? Csak a magam nevében beszélhetek, s azt mondhatom, hogy az alkalmi érzelmi zavaraim mögött mindig a meghittség iránti vágy rejlett. A vágy, hogy teljesen egyek legyünk, hogy eltűnjenek a köztem és a másik személy között húzódó határok, hogy elveszítsem magam a másik személyben, hogy elérjem a tiszta és teljes egységet. Azt gondolom, hogy az emberi lények inkább a meghittséget keresik, mint a szexuális szenvedélyt. Amikor érzelmi kríziseket élünk meg, el kell ismernünk, hogy szükségünk van meghittségre.

Társadalmunk minden meghittség koronájának tartja a testi egyesülést, s ennek mítoszára épül. A gyengédség és a teljes fizikai egyesülés pillanata te-

¹⁴ XXVII. *szonett*, Szabó Lőrinc fordítása, <http://mek.niif.hu/00400/00494/00494.htm> [Letöltve: 2011.11.07.]

¹⁵ Octavio Paz (1914–1998) mexikói költő (1990-ben irodalmi Nobel-díjat kapott). Idézi MARK PATRICK HEDERMAN: *Manikon Eros. Mad Crazy Love*, i. m. 87.

remti meg a meghittséget és a tökéletes egységet. Sokan nem ismerik e meghittséget, mert nem házasok, boldogtalan házasságban élnek, vagy pedig papok, szerzetesek. Úgy érezhetjük, hogy igazságtalanul meg vagyunk fosztva attól, ami legmélyebb szükségletünk. Ez kegyetlennek tűnik! Hogyan foszthat meg Isten e mély vágy teljesülésétől?

Úgy vélem, hogy minden emberi lény – legyen akár házas, egyedülálló, szerzetes vagy világi hívő – szembesül a meghittség korlátaival, s meg kell tanulnia alkalmazkodni ehhez. A tökéletes egység álma egy mítosz, amely néhány szerzetesben felébreszti a vágyat a házasság iránt, néhány házas emberben pedig azt a vágyat kelti, hogy bárcsak mással élne házasságban. Bizonyos, hogy a meghittség csak akkor tehet boldoggá, ha elfogadjuk a határait. Felruházhatjuk a házaspárokat egy csodálatos, teljességében megélt meghittséggel, ami azonban a valóságban lehetetlen, és csupán álmaink kivetítése. Rilke megértette, hogy egy párkapcsolatban nem születhet hiteles intimitás anélkül, hogy mindkét fél felismerné, hogy a másik bizonyos értelemben mindig magányos marad. *„Minden emberi lényt körülvesz a magány egy eltörölhetetlen formája. Az a jó házasság, amelyben mindkét fél a másikat állítja magánya öréül, megadva neki ezáltal azt a bizalmat, amelynél nagyobbat kifejezni nem lehet [...]. Ha egyszer megértettük és elfogadtuk, hogy még az egymáshoz legközelebb álló emberi lények között is végtelen távolságok maradnak, ha sikerül megszeretnünk a közöttük levő távolságot, amely mindkettőnk számára lehetővé teszi, hogy a másikat egészében, tágas mennyei háttérrel lássa, akkor csodálatos életet kezdhettünk egymás mellett.”*¹⁶

Senki sem teljesítheti be vágyainkat. A beteljesülést csak Istenben találjuk meg. Rowan Williams, Canterbury családós anglikán érseke írja: *„Egy emberi lény akkor válik felnötté és hűségessé, amikor tudatára ébred, hogy vágya orvosolhatatlan. A világ olyan, hogy benne semmi sem adhat a személynek hibátlan és beteljesült identitást.”*¹⁷ Idézem Jean Vanier-t is: *„A magány az emberi létezés része, mert semmi sincs a létben, ami képes volna teljességgel kielégíteni az emberi szív szükségleteit.”*¹⁸

Akik házasok, csodálatos intimitásban élhetnek, ha már elfogadták, hogy a másik magányának őrzői legyenek, mondja Rilke. De azok is mély és csodálatos meghittséget élhetnek meg másokkal, akik nem házasok, vagy akik elköteleződtek a cölibátusra. Az intimitás szó a latin *intimare* igéből származik, ami

¹⁶ Rainer Maria Rilke (1875–1926) osztrák költő. Idézi MARK PATRICK HEDERMAN: *Manikon Eros. Mad Crazy Love*, i. m. 87.

¹⁷ ROWAN WILLIAMS: *Lost Icons*, T & T Clark, Edinburgh, 2000, 153.

¹⁸ JEAN VANIER: *Accueillir notre humanité*, Presses de la Renaissance, Paris, 1999. (Oldalszám nincs megadva – *A ford.*)

Affektivitás és Eucharisztia

azt jelenti: „kapcsolatban lenni a másik személy legmélyebb valójával”. Mert szerzetes vagyok, a tisztasági fogadalmam lehetővé teszi, hogy hihetetlen mély intimitást éljek meg másokkal. Mivel nincsen titkos naptáram, s mert szeretetem nem lehet pusztító, sem pedig birtokló, nagyon közel kerülhetek az emberek életének szívéhez.

A megszállottsággal ellentétes csapda nem az, hogy a másik személyt Isten helyére állítjuk, hanem hogy egyszerű tárggyá alacsonyítjuk le, valamivé, ami kielégítheti szexuális szükségleteinket. A bujaság oda vezet, hogy a másikat képtelenek vagyunk személynek tekinteni. Már nem látjuk törekenységét, de jó tulajdonságait sem. Szent Tamás a tisztaságról írva mondja, hogy amikor az oroszlán meglátja az őzet, csak táplálékot lát benne. A bujaság efféle vadásszá tesz, aki csak azt lesi, mit kebelezhethet be. Amit akarunk, egy darab hús, valami, amit felfalhatunk. A tisztaság megélése itt újra csak azt jelenti, hogy a valódi világban kell élnünk. A tisztaság felnyitja a szemünket. Meglátjuk általa, hogy a test, ami előttünk van, valóban szép, de a lényeg az, hogy ez a test valaki. Nem tárgy, hanem alany. Újra Hedermant idézem: „A tisztasági fogadalom megakadályozza a vadászt abban, amit természete szerint megtenne: hogy csapdát állítson másoknak, és zsákmányolóként közeledjen hozzájuk.”¹⁹ Éppen ez az, ami olyan szörnyűsége a szexuális abúzusoknál, amelyeket gyakran gondosan előkészítenek.

Azt hihetnénk, hogy a bujaság megfékezetlen szexuális szenvedély, féktelen szexuális vágy. De Szent Ágoston, aki értett a kérdéshez, úgy tartotta, hogy a bujaság sokkal inkább a másik feletti uralom vágya, mintsem a gyönyöré. A bujaság a *libido dominandi*val van összefüggésben, az uralomvágygal, ami Istenné alakítana bennünket. Inkább a hatalommal van kapcsolatban, nem annyira a nemiséggel. Ahogy Sebastian Moore írja, „a bujaság nem az akarat kontrolljából kicsúszó szexuális szenvedély, hanem olyan szexuális szenvedély, amely elfoglalja Isten akaratának a helyét [...]. Nem az a dolgunk e szenvedéllyel, hogy alá vessük az akaratunknak, hanem hogy helyreállítsuk eredeti vágy-természetét. E vágy kezdete és vége Istenben van, s csak Istennek Jézus Krisztus életében, tanításában, kereszthalálában és feltámadásában kinyilvánított kegyelme által szabadulhat fel.”²⁰

Ha le akarjuk győzni a bujaságot, az első lépés nem a vágy eltörlése, hanem éppen annak helyreállítása és felszabadítása; annak felfedezése, hogy a vágy nem tárgyra, hanem személyre irányul. Oly sok szomorú szexuális abúzus-botrány okozói olyan papok vagy szerzetesek, akik képtelenek egyenrangú felekkel kezelni

¹⁹ MARK PATRICK HEDERMAN: *Manikon Eros. Mad Crazy Love*, i. m. 96.

²⁰ Sebastian Moore: kortárs angliai bencés. Idézi MARK PATRICK HEDERMAN: *Manikon Eros. Mad Crazy Love*, i. m. 105.

kapcsolati problémáikat! Akik csak olyan kapcsolatokat tudtak keresni, amelyben hatalmi pozícióban és tekintélyszerepben voltak. Nekik sebezhetetlennek kellett maradniuk. Az Utolsó Vacsorán Jézus fogta a kenyeret, majd tanítványainak adta, mondván: „ez az én testem, amely értetek adatik”. Jézus átadja önmagát. Ahelyett, hogy szolgálóivá tenné a tanítványokat, kiszolgáltatja magát nekik, hogy azt tegyenek vele, amit akarnak. És tudjuk, mit tesznek. Íme a szeretet végtelen sebezhetősége.

A bujaság és a megszállottság egymástól igen távolinak tűnhet, pedig egyik a másik tökéletes visszfénye. A megszállottság esetében istent faragunk a másik személyből, a bujaság esetén pedig önmagunkat tesszük istenné. Az egyik esetben teljesen tehetetlenné válunk, a másikban pedig teljes hatalomra tartunk igényt. Rowan Williams írja, hogy a szeretet az egoizmus és az önmegtagadás között ingadozik.²¹ Nagyon erős önértetet ad, s ugyanakkor kitörli énünket saját tudatunkból. Talán akkor jelenik meg a bujaság, amikor felerősödik bennünk az egoizmus, a megszállottság pedig akkor tűnik fel, amikor az önmagunkról való túlzott lemondás által szinte elveszítjük önazonosságunkat.

A tisztaság megélése tehát abban áll, hogy a valódi világban élve a másikat a maga valójában lássuk, s önmagunkat is olyannak, amilyenek valójában vagyunk. Nem vagyunk isteniek, de nem is vagyunk pusztán hústömeg. Mindketten Isten gyermekei vagyunk. Történetünk van. Fogadalmakat és ígéreteket tettünk. A másik személy elköteleződött egy párkapcsolatban, vagy házasságban. Mi pedig, papok vagy szerzetesek, a Rendünknek és az egyházmegyénknak adtuk magunkat. Csak különféle elkötelezettségeinkkel együtt tanulhatjuk meg, mit jelent nyitott szívvel és nyitott szemmel szeretni.

Ez nehéz, mert az internet világában élünk. Ez pedig a virtuális valóság világa, ahol úgy élhetünk a képzelet világában, mintha az valóság volna. Olyan kultúrában élünk, amely nehezen tesz különbséget a képzelet és a valóság között. A virtuális világban minden lehetséges. A tisztaság azért nehéz, mert tulajdonképpen erőfeszítés a valóság feltárására.

Hogyan térhetünk hát vissza a földre? Három lépést jelölök meg. Először is meg kell tanulnunk nyitott szemmel járni, hogy meglássuk a velünk szemben álló személyek arcát. Vajon hányszor nézzük meg az emberek valódi arcát? Brian Pierce amerikai domonkos épp könyvet ír, melyben összehasonlítja Eckhart mester, a XIV. századi domonkos misztikus és Thich Nhat Hanh, XX. századi buddhista szerzetes gondolatait. A szemlélődő élet kezdete mindkét tanító szerint a jelen pillanat megragadása, amit a buddhisták „tudat”-nak neveznek.

²¹ ROWAN WILLIAMS: *Lost Icons*, i. m. 156.

Affektivitás és Eucharisztia

Csak a jelen pillanat valóságos. Ebben a pillanatban élek, következésképp ebben a pillanatban találkozhatok Istennel. El kell érnem azt a nyugalmat, melyben már nem aggodalmaskodom a múlt és a jövő miatt. Eckhart felteszi a kérdést: „Mi a mai nap?” – s így válaszol: „Az örökkévalóság.”

Az Utolsó Vacsorán Jézus megragadta a jelen pillanatot. Ahelyett, hogy aggodalmaskodott volna Júdás tette vagy a katonák közeledte miatt, mélyen átélte a jelen pillanatot: vette a kenyeret, megtörte, tanítványainak adta, és így szólt: Ez az én testem, mely értetek adatik.

Valamennyi Eucharisztia az örök jelenbe merít bennünket. Csak a jelen pillanatban tudok nyugodtan jelen lenni a másik ember számára. Ha oly elfoglalt vagyok, hogy csak szaladgálok jobbra-balra, s már azon jár az eszem, mi lesz később, képtelen vagyok meglátni a velem szemben levő arcot. Nem látom sem szépségét, sem sebeit, sem örömét, sem szenvedéseit. Tehát a tisztaság felnyitja a szemem!

Másodszor, elsajátíthatom az egyedüllét művészetét. Nem élhetek boldogan másokkal, ha képtelen vagyok néha egyedül lenni. Mivel a magány megrémiszt, csatlakozom a többiekhez, ám nem azért, mert jól érzem magam velük, hanem mert megoldást keresek a problémámra. A többiekre úgy tekintek, mint eszközökre a bennem lakó úr betöltéséhez és szörnyű magányom orvoslásához. Így nem tudok velük együtt örülni csupán a saját javukért. Tehát amikor valakinek a jelenlétében vagyok, valóban jelen kell lennem számára, amikor pedig egyedül vagyok, meg kell tanulnom szeretni a magányt. Különben oda jutunk, hogy amikor együtt vagyunk valakivel, olyan erősen kapaszkodunk belé, hogy az szinte fojtogató.

Végül, minden társadalom a saját történetével él. Társadalmunknak vannak hagyományokat közvetítő történetei. Ezek gyakran romantikus történetek, melyekben egy fiú találkozik egy lánnyal (vagy néha egy másik fiúval), megszeretik egymást, és boldogan élnek, amíg meg nem halnak. Gyakran előfordul, hogy megvalósul ez a szép történet. De ha azt hisszük, hogy ez az egyetlen lehetséges történet, akkor túlságosan szűkös lehetőségekkel élünk. Fontos, hogy a képzeletünk más történetekből is táplálkozzék, amelyek az életről és a szeretetről szólnak. Meg kell ismertetnünk a fiatalokkal a szeretet megismerésének és értelemmel való megtöltésének számos lehetőségét. Ezért volt oly fontos a szentek élete. Ezek a történetek azt mutatták nekünk, hogy sokféleképpen élhetünk hősként – házasként vagy egyedülállóként, szerzetesként vagy világi hívőként. Nagyon megérintett egy önéletrajz, Nelson Mandela tollából: *The Long Road to Freedom*. Elénk tár egy embert, aki egész életét az igazság ügyének és az apartheid megszüntetésének szentelte, s ez azt jelentette, hogy bár nagyon vágyott rá börtönevei alatt, nem élhetett házasságban.

Tehát az első lépés a tisztaság felé az, hogy visszatérünk a földre. Röviden beszélek még két másikról.

A második röviden összefoglalva abban áll, hogy megnyitjuk szeretetünket úgy, hogy ne maradjon kis saját világunk, ahová elbújhatnánk. Jézus szeretete akkor lepleződik le, amikor veszi a kenyeret és megtöri, hogy megossa azt. Amikor felfedezzük a szeretetet, nem szabad elzárunk saját magunknak önnön örömeinkre, mint egy üveg whiskyt, amit elrejtünk, hogy egyedül ihassuk meg. Meg kell nyitnunk a szeretetünket a többiek felé, meg kell osztanunk velük, hogy részesedhessenek gyümölcseiből. Így válik a személyes szeretet egyetemessé.

S mindenekfelett: minden szeretetben helyet adhatunk Istennek, hogy ott lakozzék. Minden személyes szeretetben a szeretet misztériuma, maga Isten élhet. Ha valakit mélyen szeretünk, Isten már jelen van; s ha képesek vagyunk rá, megláthatjuk Őt. Ahelyett, hogy úgy tekintenénk szeretet-kapcsolatainkra, mint amelyek versengenek Istennel, tudatosítsuk, hogy ezek a kapcsolatok helyet hagynak Neki, hogy felferhesse sátrát bennük. Amint Bede Jarrett mondta Hubert van Zellernek, *„ha azt gondolja, hogy egyetlen lehetősége az, hogy bezárkózzék, sohasem fogja meglátni, milyen szeretetreméltó Isten. Szeretnie kell P-t, és Istent keresni benne. [...] Becsülje meg e barátságot, fizesse meg az árát szenvedései által, emlékezzen meg róla, amikor bemutatja a szentmisét – legyen benne a harmadik személy. Ælred de Rievaulx így kezdi A lelki barátságról című művét: »Íme, itt vagyunk, te és én, s remélem, hogy kettőnk között Krisztus a harmadik.«*²²

Hát nem csodálatos? Ha elfutott a szeretet elöl, soha nem tudjátok meg, milyen szeretetreméltó az Isten; ám ha nem hagyjátok, hogy Isten belépjen a szeretetkapcsolatba, és nem adjátok meg neki a tiszteletet, akkor szintúgy nem ismerhetitek meg a szeretet titkát. Ha elválasztjuk az Isten-szeretetünket és az ember-szeretetünket, mindkettő megtelik keserűséggel, és tisztátalanná válik. Ezt jelenti „kettős életet élni”.

A harmadik, s talán legnehezebb lépés az, hogy szeretetünknek felszabadítóvá kell válnia. Minden szeretetnek – legyen szó akár házasságokról, akár egyedülálló szeretetéről – felszabadítóvá kell lennie. A férj és a feleség szeretetének tágas teret kell nyitnia a szabadságnak. Ez még inkább igaz azokra, akik papok vagy szerzetesek közülünk. Úgy kell szeretnünk, hogy a szeretett személyek szabadok legyenek arra, hogy a többieket nálunknál jobban szeressék. Szent Ágoston a püspököt a vőlegény barátjának, *amicus sponsi*nak nevezi. Az angolban esküvőkor *best man*-ról beszélünk (vőfély). A „legjobb férfi” nem próbálja meg elcsábítani a menyasszonyt, de még a koszorúslányokat sem! Másra irányítja a figyelmet.

Egy francia domonkos Istent egyszer angol úriemberhez hasonlította, aki oly mértékben tapintatos, hogy még véletlenül sem akarja magát szeretteire erőltetni.

²² Ælred, rievaulx-i ciszterci apát (Észak-Anglia, 1109–1167). (Könyv, kiadó és oldalszám nincs megadva – *A ford.*)

Affektivitás és Eucharisztia

Benéz az ajtónyíláson, hogy megbizonyosodjék, minden rendben van közöttük, majd – még ha szeretne is maradni – kettesben hagyja őket. C. S. Lewis másképpen fejezi ki ezt: „Isteni kiváltság inkább szeretni, mint szeretettnek lenni.”²³ Amint Auden írja: „Ha nem létezhet egyenlő szeretet, / Legyek én, aki jobban szeret.”²⁴

Mindez feltételezi az arra való törekvést, hogy ne akarjunk mások élete középpontjában lenni, s másokat tőlünk függővé tenni. Mindig törekednünk kell arra, hogy más támaszt, más vigaszt is nyújtsunk nekik önmagunkon kívül, hogy kevésbé legyünk fontosak számukra. Ez azt jelenti, hogy mindig feltehetjük a kérdést: a szeretetem megerősíti-e ezt a személyt, függetlenebbé vagy pedig gyengébbé, tőlem függőbbé teszi-e?

Eleget beszéltem. Be kell fejeznem, de hozzáteszek az eddigiekhez még egy gondolatot. A szeretet tanulása veszélyes vállalkozás. Nem tudjuk, hová vezethet minket. Az életünk át fog rendeződni. Biztosan előfordul, hogy megsebződünk. Könnyebb kőszívűnek lenni, mint hús-szívvel élni, de az előbbi halált jelent! Holtan nem beszélhetünk az élet Istenéről. De hogyan éljük meg e halált és feltámadást?

Minden Eucharishtiában megemlékezünk arról, hogy Jézus vérént ontotta a bűnök bocsánatára. Ez nem azt jelenti, hogy meg kellett fékeznie egy haragvó Istent; nem is csupán arról van szó, hogy ha vétkezünk, elég gyónni és megbocsátást nyerni. Ezt is jelenti, de ennél sokkal többet. Azt jelenti, hogy minden küzdelmünkben, amikor törekszünk élő és szerető személyekké válni, Isten velünk van. Isten kegyelme velünk van a kudarc és zavarodottság pillanataiban, hogy talpra állítson bennünket. Amint Húsvét vasárnap Isten áldássá változtatta Nagypénteket, ugyanúgy bízhatunk abban, hogy a szeretetre való minden törekvésünk megtermi gyümölcsét. Nincs hát okunk a félelemre! Bizalommal és bátran vágathatunk neki a szeretet kalandjának.

(Tróbert Anett Mária fordítása franciából)

Forrás: TIMOTHY RADCLIFFE OP: *Affectivité et Eucharistie*, <http://www.boulaur.org/abbaye-cistercienne-sainte-marie-de-boulaur/images/abbaye-de-boulaur/nourrir-sa-foi/pdf/nourrir-sa-foi-reflexions-affectivite-et-eucharistie.pdf> [Letöltve: 2011.10.24.]

²³ CLIVE STAPLES LEWIS: *The Four Loves*, i. m. 184. (A magyar fordításban nem szerepel ez a mondat – *A ford.*)

²⁴ WYSTAN HUGH AUDEN (1907–1973) angol misztikus költő (anglikán felnőtt-megtérő): *Collected Shorter Poems 1927–1957*, Faber & Faber, London, 1966, 282.